„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
на целом табаку
уторником, четвртком и суботом

Претплата и огласи
шаљу се на администрацију,
а рукописи
уредништву „Браника“ у Нови Сад.

Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући г. Л. Дунђерског, у дунавској улици бр. 15.

Рукописи се не враћају

БРАНИК

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ

ЦЕНА ЈЕ „БРАНИКУ“
на годину: ф. 12 или 30 дин.
на по године: ф. 6 или 15 дин.
на четврт године: ф. 3 или 7½ дин.

Поједини бројеви стају 10 нов.

ОГЛАСИ
рачунају се 6 нов. од реда ситних слова.
За жиг се плаћа сваки пут 30 нов.

Број 135. у Новом Саду, у четвртак 14. (26.) новембра 1896. Год. XII.

Два епилога.

II.

„Миленијуму.“

Низ свечаности, приређен у славу „хиљадугодишњици“ Угарске, завршен је; изложба је затворена, а такође и двери на храму „морала“, Ешбудавару. Време је дакле да се прави биланција ове прославе, и то двострука биланција: материјална и морална.

Што се тиче материјалне биланције, о њој нећемо говорити, и ако се с основом можемо и морамо посумњати у сјајан материјалан успех, који је постигла миленарна изложба, која је отворена са толико хуке-буке, а затворена тихо и нечујно — угасила се неприметно, као тешки болесник, који је од сушице увенуо.

Нас се, велимо материјална страна ове изложбе бар за сада не тиче. Главно је, на што хоћемо сада пажњу да обратимо: морална, политичка страна и успех ове прославе „хиљадугодишњице.“

Шта је био прави повод овој изложби? Да-ли хиљадугодишњи опстанак Угарске? Никако! Јер су историчари непобитним доказима доказали, да Угарској још нема хиљаду година, те би се права хиљадугодишњица морала помакнути за приличан број година у натраг.

Када дакле Угарска фактично нема хиљаду година од постанка свога, и угарска јој влада при свем томе слави „хиљадугодишњицу“, зар се онда не намеће уверење, да је „хиљадугодишњица“ послужила само као претекст, као излика и фирма за другу једну циљ и намеру? И онда се пита: какова је то циљ, какова намера била? Да-ли се под фирмом „хиљадугодишњице“ славила данашња Угарска, са становништвом својим, сретним и задовољним, без обзира на веру и народност — онака Угарска, какову је замишљао први краљ њезин, свети Стеван? Сретно и задовољно становништво Угарске?! Зар је државоправна опозиција, зар су хрватско, народносно, црквенополитичко и безброј других „питања“ излив среће и задовољства? Или незадовољство елементарно избије и пробије све сметње и препреке, те у облику „питања“ јури даље, да се не може знати, где ће се зауставити, како ће се кристалисати? Под фирмом старине није се дакле могло славити „задовољство“ садашњости.

Па чему је онда служио „миленијум“? Шта се хтело њиме да постигне? Хтело се да слави, и то се хтело под том фирмом да слави баш садашњост Угарске, али не садашњост онака, какова би требала да је, него онака, какова јесте. Не треба се обмањивати. Миленарна прослава није приређена, да се прослави хиљадугодишњица, јер се ова није ни навршила, него једино за то, да се **под том фирмом прослави данашњи систем, који је у једно и званични и чисти преставник „угарске државне идеје.“** Требало се том приликом показати, шта је Угарска постала, од како је „усрећена“ овим системом требало је за тај систем још јаче задобити симпатије просвећене Европе. Требало је једном речју данашњи систем, — а ми под системом не разумемо само Банфијев, или други који „либерални“ кабинет, већ у опште сваки који би служио „угарској државној идеји“ — требало је, велимо, тај систем учврстити, утврдити, и да се то са што више успеха и сигурности постигне, требало је таму његову објаснити сјајем „хиљадугодишњице.“

То је био прави повод миленарној прослави. Томе је и само томе служила: цела прослава, заједно са падом Кеглевићевим, и читава изложба, заједно са Ешбудаваром и „факиром“, који се прославио „дугим спавањем“ Томе је служила и она нечувена реклама, која је чињена за изложбу и у опште за целу пуославу. Учињено је све, да прослава буде што лепша и величанственија, како би се тиме и „систем“ што боље, што јаче учврстио.

И сад, кад је читаво весеље прошло; сада, када је прошло политичко банчење и наступио политички мамурлук, сада се даје питати: како је испала та миленарна прослава? Је-ли се испунило оно, што се њоме хтело фактично да постигне?

Данас на то није тешко одговорити. Мађари овом прославом, при свем томе, што јој је фирма лепо звучала, не само да нису постигли оно, што су хтели, већ су на против постигли баш противно од онога, што су хтели. У томе им није помогла ова прослава, која је у остаком сама собом била верна слика и прилика онога система, коме је требала да послужи, јер је почивала на ономе, на чему и сам систем почива — не на чврстоме, не на солидноме темељу, већ на реклами, на обмањивању, на извештачености.

Како је читава прослава испала, и у главноме, и у појединостима, то нећемо да понављамо, јер је и сувише добро познато. Али је факт, који се не да порећи, да она баш својим фактичним „успехом“ треба да послужи Мађарима да размишљају, ако ни о чем другом, а оно бар о томе, шта је био онај прави, онај дубљи узрок, те је ова „прослава,“ при свој реклами претрпела фиаско?

Ако они не знају, или неће на то питање да одговоре, онда ћемо их ми упозорити, где могу наћи сигуран одговор на то питање. И ако изгледа парадокс, али они одговор могу наћи опет у једноме питању, и то у питању: Шта је био повод парискоме митингу, Бизмарковy чланку, бечкоме митингу и оним безбројним књигама, брошурама и чланцима, који су изишли у најугледнијим светским листовима, често од чувених државника и научника? Да и не говоримо о „одзиву“ самих синова Угарске, на име немађарских народности, запитајмо само: Шта је био, једном речју, узрок, да се европско јавно мишљење овако одазвало свесрдном позиву мађарском?

Одговор је лак и прост: **фиаско миленарне прославе, то је природна посљедица неприродности онога система, који данас у Угарској влада.** Европа, која е била позвана, да поводом „миленијума“ томе систему даде своју санкцију и благослов, она је, као заштитница праве слободе правде и морала — и рекла своју.

Они, којих се та реч тицала и тиче, требало би да из ње повуку све конзеквенције, и да поцрпу сву науку, коју им те речи пружају.

Данашњи систем у Угарској оснива се на једној идеји, која се зове угарском државном идејом, и у ствари је мађарска народна идеја. Шта та идеја фактично значи, то је и сувише добро познато. Ми нећемо и опет да понављамо. Али ћемо поновити, да та идеја, која је као природну реакцију изазвала народносно питање — да та идеја стоји у супротности са заветом светога Стевана, са прошлошћу Угарске, са природом њенога становништва, и са обећањима, која су Мађари до поравнања чинили, — а тиме се ставила у опреку са правдом и правом слободом.

За то је природно, да немађарске народности нису могле учествовати у прослави миленарној. За то је природно, да је европско јавно мњење баш том свечаном приликом хтело својим гласом да протестује против данашњега система, имајући у првоме реду у виду: немађарске народности. Оно није могло учествовати у радости туђе куће, када та радост није била радост свију укућана, већ само једног дела њихова, и то мањега дела.

Фиаско „миленијума“ фиаско је досадањег система а особито у погледу држања према народностима.

У интересу је Угарске, да се Мађари тим фиаском поуче, те да задовоље народности, макар они са задовољеним народностима још један пут славили миленарну прославу — онда, када се Угарској одиста наврши хиљадугодишњица опстанка јој.

Др. Б. С.

Глас из угарске престолнице.

△ **Будимпешта,** 12. новембра 1896.

Сутра се састаје заступничка кућа у прву седницу, којом ће отпочети ново за-

---

ЛИСТАК.

Вратни накит.

(Ги де Мопасан.)

Беше од оних чедних, милих девојака, које се по несретној судбини својој родиле у чиновничкој кући. Мираза никаква; затворена од света, никакве прилике да ју је упознао ка кав њој прикладан, богат младожења. — Па није дакле ни чудо, што је каријеру своју девојачку завршила тиме, те зе удала за неког младог чиновника у министарству просвете.

Матилда је живела врло скромно, јер материјалне околности њенога мужа нису јој допуштале никаква раскоша. Али је зато она несретна била, као она прогнана краљица. Јер међу женама нема аристократије ни сталежа. У њих је главно лепота и бајност. Урођена њихова финоћа, елеганција, бистар ум, то је њихова једина хијерархија, која грађанске девојке једнакима чини са женскињем из висока сталежа.

Ово створење ужасно је патило, јер је осећало, да је оно за блесак и пошту рођено. Мучило је, што им је и стан сиромашки намештен био, не веселе је обични бело-окречени зидови, расклиматане столице и обичне простирке. Све је то њу болело и мучило, што другој којој женској њенога сталежа не би то никаква бола и једа причињавало. Ох, та она је увек сневала и замишљала велико у источном стилу намештено предсобље, лакеје у кратким, жутом свилом извезеним хаљинама, старом свилом превучене салоне, мирисне мале собе, у којима би она при теју примала најинтимније пријатеље своје, који су — разуме се — све славни људи и љубимци женских срдаца.

Када би села за обичан округао сто у време ручка, и када би видела како јој муж слатко једе обична, проста јела — Матилда би тада занела се у мислима за господским ручковима и јелима, што се на сребрном и златном посуђу доносе, украшено разним фигурама и тицама; помислила је тада на дивна јела, па тек на оне слатке и миле комплименте, што их велике даме са већ напред удешеним осмехом од ласкатеља својих примају.

Она није имала никаква накита, ни одела, а једино је само то желела, та она је за блесак и пашу рођена била. Ох, како се волела другима допасти, с мушкима се пошалити, па их и на колену пред собом видети!

Имала је неку богату пријатељицу, с којом заједно у манастиру на васпитању беше. Одлучила је, да јој више у посету ићи неће; увек би се само стужила и снвеселила, када би се од ње вратила, па почесто је и по неколико дана плакала од веље туге и жалости.

*

Једно вече вратио јој се муж необично весео У руци је држао неко писмо.

— Ово сам теби донео!

Матилда је хитро отворила писмо. На тврдој, штампаној хартији било је ово неколико редака: „Министар просвете са својом госпођом има срећу господина Ласеа и госпођу му дана 18. јануара, у понедеоник у вече на забаву позвати.“

Матилда, у место да се обрадовала, као што јој је и муж очекивао, бацила је позив на сто.

— Шта ће ми то?

— Чедо моје, ја сам држао, да ће те то врло обрадовати. И онако се никуд не мичеш, а ово је тако красна прилика. Морам ти рећи, да ме је доста труда ова позивница стала. Тамо ће бити цео званичан свет.

Матилда га је љутито гледала:

— А у што ћу се обући?

Сирома муж није на то ни мислио.

— Па ја мислим, ону хаљину, у којој си обично у позориште ишла — рекао је неодлучно. Држим, да је она још доста лепа.

*

Заћутао је, није више ни речи прозборио, јер је приметио, да му жена плаче.

— Шта ти је? Што плачеш?

Матилда се великом муком мало утишала, утрла је сузе и рекла:

— Ништа. Немам одела, дакле на забаву не могу ићи. Подај позив којем твом колези, чија ће се жена боље умети обући него ја.

Муж је очајавао.

— Али Матилда... Реци ми, шта би од прилике стала једна пристојна тоалета... на пример, такова, коју би могла и други пут употребити... Али да не буде врло скупа...

Матилда није одмах одговорила. Рачунала је у глави али тако, да и сувише не буде мужу јој скупо, а опет и хаљина да јој елегантна буде.

— Не могу ти баш позитивно рећи, но држим четири стотине франака биће доста.

Муж је побелео као креч. Баш је толику своту скрпио некако да би себи пушку купити могао. Борио се, али ипак љубав према жени победила је

— Па добро. Даћу ти четир стотине франака. Но одело само нека лепо буде.

*

Дан забаве све се више приближивао. Ласеовицу је нека слутња мучила, и ако јој је хаљина готова била.

— Али шта је теби? питао је муж једног вечера. Нешто си ми јако промењена.

— Зло је, што немам баш никаква накита. Овако ћу и сувише сиромашки изгледати. Чисто и немам воље да идем.

— Мети у косу живо цвеће, то ће ти врло добро стајати. За десет франака добићеш две-три дивне руже.

— Не... не... нема већег понижења, него се сиротињски појавити међу богатим госпођама.

— Но, знаш шта? узвикнуо је муж. Отиди твојој пријатељици Форстијерновици и узми од ње за једно вече њен накит. Она ће ти то радо учинити, та одавно се добро пазите.

Матилда је чисто вриснула од радости:

— Истина, на то ни помислила нисам.

Сутра дан отишла је пријатељици и потужала јој се. Форстијерновица је пришла стакленом орману, извадила из њега велику кутију и пружила је Матилди:

— Ето, изабери одатле, слатка, које ти се допадне.

Матилда је разгледала гривне и драгим камењем опточен крст млетачки. Све је то пробала на огледалу, но није ни за једно могла да се одважи.

— Друго немаш? упитала је наједном своју пријатељицу.

— Како да не? Само потражи. Ја не могу знати које ће се теби свидети.

Матилда је и даље тражила и гле! на дну кутијице у црну сомоту блистао се диван дијамантски ланац. Срце јој је необично закуцало од жеље. Рука јој је дрхтала. Узела га је, прикопчала око врата и погледала се у огледалу. Затим је неодлучно, чисто уплашено упитала:

седање. Барону Банфију ће срце да се топи од милине, кад баци поглед на густе редове својих мамелука, који ће за љубав председништва у каквој банци или парче концесије за вициналну железницу за све и сва гласати; а та његова радост ће још већа да буде, кад погледа на јако проређене редове опозицијоних странака, нарочито Апоњијеве и Угронове. Банфи је све и сва учинио, да ове две странке ослаби, и то му је — благодарећи сили, која му је у рукама — и пошло за руком онако, како ни он сам није очекивао; Апоњијева је странка доиста јако ослабљена, а Угронова фракција је сасвим уништена, тако да њен вођа мора да се ограничи на то, да ван саборнице организира своју странку и — оснива крајцарашке фондове за страначке цели.

Уставне и бирачке прилике у Угарској су такове, да ни у овом сабору неће бити ни једног народносног заступника; под нечувеним притиском, који су вршиле солге и остали органи Банфијеви на биралишту, немађарске народности, да су хтеле да бирају своје, народносне посланике, прошле би још горе, него и сама пучка странка, која је највећма осетила „слободу“ при изборима у овој земљи. Они Срби, који ће да седе у овом сабору, чланови су мађарских странака и као такови не могу се назвати српским народносним посланицима, тим мање, што су обе српске опозиционе странке, које су уравом представник српског народа, изрекле пасивитет. Као што ни у прошлом, тако ни у овом сабору нису заступљене немађарске народности, које сачињавају већину угарскога становништва; неће ко имати да изнесе тегобе и жеље огромнога дела грађана ове државе, у којој они познају само толиких дужности, а не да им се да врше и своја уставна права. Парламенат, који је тако састављен, не може бити прави израз воље народне, него само послушан извршилац владине воље. Да нема Апоњијеве странке у овом сабору, то би био сабор, каквог нема ни у једној држави, која се зове уставном, — био би то сабор без опозиције, јер Кошутова се фракција и не може рачунати у праву опозицију; његова опозиција, то ће бити само привидна опозиција, — „за опсенити простоту“, што рекли Хрвати.

Немађарске народности би могле сасвим равнодушно пратити рад сабора, што се сутра састаје, да у томе, што је Банфи створио себи једну тако огромну већину, нема опасности по најважније интересе држављана угарских. Барон Банфи је и изнудио себи толику већину, што му је она потребна, кад дође на ред тугаљиво питање о томе, да-ли да Угарска више плаћа за заједничке потребе. Он је то повишење обећао у Бечу и он ће га дати одобрити у овом послушном сабору, а то ће значити, да ће грађани угарски годишње морати плаћати са неколико милијона више, него до сада што плаћају. И онако порезници пате под силним дажбинама, а од јако ће и више. То ће да буде прво уздарје, којим ће Банфи „обрадовати“ грађане ове државе. —

Интересантно је сада посматрати овдашње владине листове, како се ухватили у коштац са бечким службеним органима због познатог чланка „Немзетова.“ Овај лист владин, у коме обично излазе чланци, које влада инспирује, заиста је био сувише дрзак у давању лекције грофу Баденију, тако да је Банфи одмах позват у Беч ad audiendum verbum. Гроф Бадени није хтео да устукне испред Банфија, као гроф Калноки, већ је захтевао сатисфакцију и ту је он сатисфакцију и добио у изјави угарског министра-председника, да он ништа не зна за онај чланак и да га шта више и осуђује. Мађарима је сад јако неправо, што се Банфи морао тако повући, те сад, нарочито у полуслужбеној штампи мађарској, кипте грдње против Аустрије и њеног министра председника, али листови с оне стране Литаве не остају дужни својим мађарским колегама. Поменута изјава угарског министра-председника је баш зато значајна, што је она поуздан знак, да данас у Бечу не мисле више мазити Мађаре као до сада; то већ сведочи и она значајна седница аустријског царевинског већа, где је онако једнодушно прихваћен предлог, да се Угарској откаже ђумручко-трговински уговор. Кад тако ствари стоје, онда морамо бити спремни и на то, да Аустрија неће ни у питању о повишењу квоте хтети попустити, и тако ће in ultima analysi угарски држављани платити за папирни рат између аустријских и мађарских полуслужбених листова.

Политички преглед.

— **Русија.** Париски „Нор“ објављује пре неки дан листу о руској флоти на Црном Мору. Њу чине седам оклопница од 8.000 до 12.000 тона, две оклопнице-мотриље за обалу, шест са оклопом и једна без оклопа крстарица, три торпедњаче, двадесет и три торпеда, и једанаест крстарица добровољачке флоте, које су наоружане са шест до четврнаест топова за брзу паљбу. Свега дакле има руска флота на Црном Мору заједно са торпедњачама и са крстарицама добровољачке флоте педесет и три брода. Кад се узме у обзир факат, да је Русија закључила 1891. године са султаном уговор, по коме бродови добровољачке флоте слободно могу пролазити кроз Дарданеле, кад за време проласка носе трговачку заставу, онда нагло умножење добровољачке флоте добива још веће значење. — 6. м. прослављена је у Русији стогодишњица смрти царице Катарине II. Руски листови посветили су њезиној успомени одушевљене чланке, који доста јасно изражавају смерове руске политике у погледу европског истока. Најзапимљивији је у том погледу чланак „Новог Времена“. Г. Суворин, власник тога листа, пише, да садањи метеж у Цариграду стоји у уској вези са ратовима Катарине II. против Турске и у браку Ивана III са Зојом Палеологовом, једином наследницом византијске круне. Зоја Палеологова наговорила је Ивана III. да стресе татарски јарам и донела му је као мираз византијско наследство. А онда је изникло источно питање у Русији. Катарина II повела је Русију до сјајних победа над Исламом и довела га је до немоћи, у којој се данас налази. Здравог човека претворила је у болесног, умирућег, само православна Русија проливеном крвљу својих синова. Као права Рускиња осветила је Катарина II. у Цариграду обешчашћено православље и понижено хришћанство, те је тврдо веровала у законита права Русије на византијско наследство. Ту веру уливала је она својим војсковођама, својим државницима и целом руском народу; за то је успомена Катарине II. у Русији неумрла. Сад кад славимо успомену те велике царице, морамо се сетити и оне грчке принцезе, која је пре више од 400 година донела у Москву византијско наследство.

— **Турска.** Младотурска странка, која тежи да своју отаџбину подигне на висину праве европске државе, у последње време све живље ради на томе, да се у Турској уведу реформе. Та странка је јако гоњена у Турској, и многи њени чланови живе у изгнанству, већином у Паризу, где младотурска странка има и свој орган „Мехверет.“ У том листу је ових дана изишло значајно писмо ћери царевића Мустафе Фазил-паше и мисирске принцезе Назли, која је рођака пређашњег кедива мисирског Тефик-паше. Принцеза Назли је и сама члан младотурске странке, а споменуто писмо послала је султану Абдул-Хамиду. То интересантно писмо гласи овако:

„Сире! Са великим сажаљењем сазнала сам из неких европских журнала, који су очевидно инспирирани од непосредне околине султанскога двора, да је моје присуство на једној седници Comité Ottoman d'Union et de Progrès (Турски одбор за уједињење и напредак) у Паризу, врло озлоедило Ваше Величанство. Нека ми Ваше Величанство допусти, да изнесем са страхопоштовањем разлоге, који су допринели то да учиним, и да оправдам држање, које може изазвати извесну критику. Многобројне публикације из разних главних вароши у Европи, и извештаји странке Младих Турака, управљени царском дворцу, који су потекли из те похвалне намере, да се обрати пажња Вашега Величанства на жалосно стање драге отаџбине и на невољу што сваки дан расте у несрећном народу, чију вам је судбину Свемогући поверио, бачени су непрочитани у котарицу за хартије. Потписници неправедно бише осуђени. Па ипак сушта је истина, да су списи те странке Младих Турака, који су проткани жарком љубави к отачанству и чистотом намере, морали учинити велик утисак, да су се радо читали и да су свуд примати с одобравањем, изузимајући у Јилдиз дворцу. Догађаји, које смо доживели за ове две године, притискују ми душу моју, као што цепају срце свих Отоманаца, ваших покорних поданика. Пролазећи кроз Париз, сећам се добро лепе речи, коју је некад Ваше Величанство изговорило пред покојним Халил Шерифом пашом: „Ја волим истину, ја је обожавам!“ Због противности између некадашњих речи и данашњих дела, ја са болом сазнах, да је љубав Вашега Величанства ка добру и истини била кратка века. Чврсто уверена, да је истина на страни ових одбора, овој нади турској, пођох путем, који ми показиваху моје уверење и моја дужност, и одлучно пристах уз политику, која иде за истином са толиком издржљивошћу. У осталом, тешка разочарења, која претрпих и горко искуство, до кога дођох, један су разлог више, да дању и ноћу управљам Богу молитве, да би он обратио осећаје Вашег Величанства, те да буду бољи и више очински за моје несрећне земљаке, и да би најпосле наредио, да и у нашој земљи овлада она срећа и напредак, којих је она тако дуго била лишена. Нешто груба форма, у којој имам част изложити ове примедбе, нека буде извињена искреношћу којом је задахнута, као и саучешћем, што га гаје они за земљаке, који при овој згодној прилици, понављају израз своје оданости према династији Османа. — Назли, ћерка покојнога Мустафе Фазил Паше.“

Новости из места и из народа.

Нови Сад, 13. новембра 1896.

— **Епархијски административни одбор бачки** — држао је дана 29. октобра (9 новембра) о. г. своју седницу, у којој су између осталог реферисани и решени ови предмети: Саопштиће се црквеној општини у Стапару, да јој је министарство просвете у сврху оправке тамошњег парохијског дома поделило 100 фор но с тим, да у будуће има од државне добивене припомоћи само на мољену и од министарства одобрену сврху утрошити, пошто јој се, у противном случају, у будуће молбе за припомоћ не ће у обзир узети. — У смислу односног отписа министарства позвана је црквена општина сомборска, да за закладу Игњата Димитријевића основно писмо сачини. — На образложену представку окружног протопрезвитера сомборског разрешен је досадањи управни одбор у Ст. Ст. и истом протопрезвитеру поверено именовање новог управног одбора. — Поводом извештаја истог протопрезвитера сомборског о спроведеној истрази против црквено-општинске управе у К., разрешена је иста управа због немара од даљег управљања, а до реорганизације црквене општине постављен је један управни одбор за вођење текућих послова. — Узет је на знање извештај црквене општине у Ст. Бечеју у погледу одржане дражбе на мањак ради оправке закладне капеле баронице Еуфемије Јовићке, а издатак своте за ту оправку накнадно је одобрен. — Спревешће се Саборском Одбору на надлежно решење спор, који се појавио између црквеног одбора у Ст. Бечеју и одбора петорице за руковање „заветом Софије Дражићке.“ — Узет је на знање како извештај црквене општине у Г., по којем је пронађено, да је у истој општини од 1870—1876. сваке године по 10 ланаца црквене земље мање под закуп издавано и да је услед тога црквена благајна са преко 3000 фор. оштећена, тако и поводом тим донесени закључак, да се тадањи председник преда суду. — Одобрена је измена §. 64. и 65. правила црквене општине сомборске, по којој се измени код општинског чиновништва место „књиговође“ укида и заводи ново место „контролора“. — Потврђен је избор председника у Турији и Тителу. — Потврђен је обављени

— Да-ли ми можеш ово позајмити? Ништа више, само ово.

— Па зашто не?

Матилда је загрлила своју пријатељицу, ижљубила је, а за тим је као на крили одлетела са ланцем кући.

*

Ласеовица је необичан успех на забави пожњела. Била је најлепша, елегантна, бајна, сушта умиљатост и пркјатност. Свако је од мушких само у њу гледао; распитивали су за њу и свако јој се преставио. Сваки чиновник министарски само је с њом играти хтео. Допала се чак и самом министру.

Матилда је играла непрестано. Необичан успех, што га је лепотом својом пожњела, занео је. — Било је четири часа, када се вратила дома. Муж јој је још од поноћи спавао у неком малом салону са још три друга господина, чије се жене такође врло добро проводиле.

Ласè је изнео из гардеробе горње огртаче, њихове обичне свакодневне огртаче, који чудно одударах у од њихова свечана одела. Матилда је осећала ту разлику зато је и јурнула напоље без огртача, да не би друге госпође, што у богатим бундама у предсобљу беху, приметиле њену сиротињску горњу одећу.

Ласè је задржати хтео.

— Чекај. Озепшћеш. Наредићу кола.

Но Матилда није га ни слушала, само је летела преко степеница доле. Када доле на улици беше, кола већ није било. Узалуд су обоје викали. Морали су пешице ићи.

Кренули су према Сени, увијајући се и дрхћући од зиме. Једва на обали нађоше један фијакер. То беше један од оних, који само ноћу возе, као да се дању стиде показивати. На ови кочија доспеше они до свога стана и жалосно се успеше по степеницама. Матилда је жалосно гледала преда се и мислила, како тако брзо пређе онако красна забава. А мужу чисто неправо било, када је помислио, да сутра у десет часова већ треба у звању да је, а овамо му тако мало на спавање остаје.

Матилда је стала пред огледало, да се још једном огледа у свој красоти својој, али наједанпут врисну. Вратни накит не беше на свом месту.

— Шта ти је? питао је муж, који се већ у пола свукао.

Она је у самртном страху гледала у њега.

— Дијамантског ланца нема.

— Шта?... Шта?... То је немогуће. Тражили су затим обоје по свима ценовима од хаљина, свугде, али од ланца ни трага ни гласа.

— Да-ли ти је још на врату био, кад смо са забаве пошли? питао је Ласè.

— У предсобљу био ми је још о врату.

— Да је на улици спао, чули би, сигурно је у колима остао.

— То је могуће Да-ли си упитао за број?

— Ја нисам. Ти си свакако исти видела.

— Нисам.

Као поражени гледали су једно друго. Ласè се најпосле обукао.

— Идем, рекао је, до краја оне улице, којом смо дошли. Можда ћу га и наћи.

Отишао је. Матилда је остала тамо у балској хаљини, спустила се на једну столицу, беше непомична, као да није осећала ужасну хладноћу, што је у соби владала.

Око седам часова муж се вратио. Од ланца ни трага ни гласа. Отишао је затим и на полицију, у уредништво, обећао је награду оном, који нађе. Ишао је и сâм, тумарао, тражио, питао, но узалуд.

Матилда цео дан ни речи проговорила није. Како је јутрос на столици седећи остала, дочекала је тако и вече. Ласè се пред вече вратио кући. Од читавог напорног истраживања никакве вајде.

— Треба да пишем твојој пријатељици, рекао је, да је пукла копча на ланцу и да си га дала оправити. За то време удесићемо и договорићемо се шта да чинимо.

И у перо говорио је жени, шта да пише.

Прошла је недеља дана. Никакве наде. За то неколико дана остарио је Ласè за пет година.

— Морамо купити други, рекао је он најпосле.

Сутра дан отишли су обоје са сомотском кутијицом, у којој је вратни ланац био, златару, чије име на сомоту ударено било.

— Адиђар није од мене узет. Сигурно су код мене само кутију узели.

Обишли су обоје све могуће златаре и кујунџије, тражећи сличан вратни ланац. И он и она готово се разболеше од туге и бриге.

Једва у некој трговини Пале Ројалској нађоше дијамантски вратни ланац, који исти онаки беше, као и изгубљени. Трговац је искао за њега четрест хиљада франака, но најпосле спустио је цену на триест и шест хиљада.

Ласеови умолили су златара, да адиђар, за три дана ником не продаје. Уједно су уговорили, да ће златар ланац натраг примити за триест и четири хиљаде, ако би се изгубљени до краја фебруара нашао.

Ласè је имао готова новца, што му је од оца остало, неких осамнаест хиљада франака, друго је морао позајмити.

И он је узајмио. Од једног хиљаду, од другог пет стотина, од оног пет златица, од оног опет три. Имала је ту посла и менница и до зла бога скуп интерес. Подвезао је све могуће, па и цео преостали му живот у дуг је оставио. Добро је знао, да га одсад само беда и невоља у животу чека, а уз то још и душевна патња. Но најпосле скупио је трпест и шест хиљада франака, и скупоцени накит беше у његовим рукама.

Када је Ласеовица однела ланац својој пријатељици, ова је мало љутито одговорила:

— И време је већ било, да ми га вратиш, јер може ми случајно потребовати.

Није ни отварала кутијицу. Није се десило оно, чега се Ласеовица највише бојала. Да је отворила и приметила, да је други ланац шта би помислила и рекла јој? Да ли-би може бити држала некадању своју пријатељицу из васпиталишта за крадљивицу?

*

Од тога дана наступили су по Ласеовицу дани беде и невоље. Но она је све то јуначки сносила. Дуг се исплатити морао. Отпустила је и служавку, променили су и стан и изнајмивши неку јадну собицу на тавану. Сада је сама Матилда радила све кућне послове. Прала је и оним лепим, ружичним поктима трацкала по масним лонцима и шерпењама. Сама је прала прљаво рубље и кухинске крпарије, те их по ужету простирала, да се суше. Јутром би износила ђубре у двориште и воде посила застајкујући на сваком спрату, да се одува; и обучена као жена каквог радника са корпом на руци одлазила би на пијацу, у трговину, касапницу, пекарницу. Ценкала се и погађала за сваку крајцару, но и морала је, када је менице требало свака месеца исплаћивати. И муж јој је код неког трговца радио, обично у вече, када би из писарнице дошао, а ноћу

црквеном скупштином у Суботици избор једнога стипендисте у заклади Јована и Терезије Остојић, а уложени уток против истог избора одбијен је као неоснован. — Обавештена је црквена општина у Ст. С., да су учитељи већ по свом звању вирилни бирачи. — Поводом пријаве М. Б. пароха у К., да му црквена општина ни после добивеног одавде налога ни новчића за ову годину у име плате издала није, — наређено је истој општини, да прикаже списак оних општинара, који парохијал уплатили нису, да се против истих политичка егзекуција затражи. — На основу спроведене истраге против црквено-општинске управе у С, због неунашања одређене своте од плате пароха тамошњег у име дуга истог пароха епархијском фонду, разрешен је досадашњи црквено-општински председник, због неспособности, тога звања и части, а општина упућена да друго лице за председника изабере. Уједно је истој општини поново наложено, да од плате истог пароха месечно одређену своту одузима и у епархијски фонд уноси Пошто је међутим истрагом констатовано, да је неизвршавању овостраних налога у овој ствари и исти свештеник узроком био, то је исти и на истражне трошкове осуђен, а поједини му поднесци, у којима напада и вређа своје претпостављене власти, уступљени су епархијској конзисторији на сходан поступак. — Узета је на знање одлука кр. суда у Јегри, по гласу које је је оставина Марије Рац рођ. Хариш коначно у властитост тамошње црквене општине прешла, те је уједно изаслано тамо од стране овог одбора поверенство, да оставину ту прими, и црквеној општини преда. — Одобрени су неки прорачуни црквених општина за 1897., и више црквено-општинских рачуна из прошлих година, и то неки без примедбе а некоји са примедбама. — За оправку зграде манастира Бођана, која је сасвим оронула, умолиће се Саборски Одбор за припомоћ.

— **Прорачун српске велике гимназије у Новом Саду.** По наредби патроната српске велике гимназије штампан је прорачун исте гимназије за годину 1897. По томе прорачуну износи укупна потреба 29,158 фор. 90 нов., а укупно је покриће 10,923 фор. 20 нов, тако да се показује недостатак од 18,235 фор. 70 нов., који се има подмирити из клирикалног школског фонда у Ср. Карловцима. У осталом тај прорачун приложен је као „додатак“ нашег листа, и за њега се могу видети подробнији бројеви.

— **Назарени.** Из Новог Села, код Панчева, јавља нам се, да и тамо има доста назарена, од којих има 35 душа Срба, а ваљда десет пута толико Романа. Број тих заблуделих Срба од неколико година амо не само да не расте, него је ове године почео и опадати, као што се из овога види. Ове године крстиле се три назаренске душе, наиме: Стевана Павлишка две кћери, Љубица и Милка, крстиле се 6. јула; првој је девет а другој две године, и Живана Којића син Стеван, коме је већ 20 година, крстио се 21. септембра; Живан се одмах по том и оженио. Све ово постигнуто је заузимањем тамошњег г. пароха Васе Бранковића, који често у проповедима својима, у цркви и ван ње, народу против назаренства савете даје. Има још, који би се хтели крстити дати, али они још не могу то да учине због опирања својих заблуделих фанатисаних назарена-родитеља. Споменути Стеван Којић сломио је отпор својих родитеља, те се вратио у крило своје лепе вере православне.

— Пишу нам из Ст. **Бечеја:** „Наше омиљено црк. певачко друштво хтеде, да покаже свету, да не спава, и да има живота у себи; хтеде публици пријатно вече да прибави и да нашу друштвеност потпомогне, те је 10 (22) о. м. приредило једно сѐло. Наше врсно певачко друштво је ово последње канда најмање могло постићи, јер се после села раштркасмо, чему су можда и просторије криве. Програм данашње забаве, који је у вашем цењеном листу већ обелодањен, обављен је са највећом прецизношћу, и на опште задовољство публике. Уживасмо у складном вештачком певању наше певачке дружине, и у дивној декламацији гђице Софије Бајин, па нам је чисто жао било, што се прво оделење данашње забаве тако брзо свршило, и што морадосмо место игранци уступити. Наше певачко друштво заслужује свако признање, и треба да нашу друштвеност чешће таким састанцима подстакне. — Као куриозум хоћу да вам јавим, како је овдашњи становник Мита Аврамов прошао. Жена му баци случајно новчаник са десет десетица у пећ, и банке тако изгору, да се по пепелу једва могле познати. Као прост човек, шта ће с њима, него оде адвокату на савет, а овај пошље изгореле банкноте филијали аустро-угарске банке у Сегедин, која по одбитку поштарине Мити Аврамовом потпуно врати односно исплати 50 фор., чему се овај наравно јако обрадовао, јер је сиромах, па је већ мислио, да помоћи нема. Ово нашем свету равнања ради добро је знати, јер се и код других може тако шта догодити.“

— Пишу нам из **Будимпеште:** „Ових дана је положио испит за физика овдашњи припознати лечник г. др. Миша Јовановић, који је уједно и лекар Текелијина завода Честитамо му на овом успеху!“

— **Венчање.** Данас се венчава у Сентандрији г. др. Александар Димшић са гђцом Нелком Пачариза. Искрено честитамо!

— **Путовање краља Александра.** У петак у вече отпутовао је српски краљ Александар у Беч, где је посетио Њ. В. цара и краља Фрању Јосифа и бавио се четири дана Јуче у јутро отпутовао је краљ у Рим, да посети италијанског краља Умберта. У краљевој пратњи налази се и италијански дипломатски заступник у Београду Болати и пуковник Полио, који је италијански војени заступник и у Бечу и у Београду. У Бечу су испратили краља његови почасни каваљери генерал Бабић и мајор Хрдличка, затим посланик Ђ. Симић са целим персоналом српског посланства, српски генерални конзул Хан, српски конзул Ку и читав персонал италијанског посланства. Краљ је ословио сву господу, а нарочито се срдачно опростио с генерал-мајором Бабићем и мајором Хрдличком.

— **Дар краља Александра пострадалима од поплаве.** Српски краљ Александар даровао је 10,000 динара, да се поделе међу пострадале од поплаве у Србији. Овај племенити чин младога краља је леп пример и осталим српским родољубима, да припомогну колико-толико ублажити тешку невољу, коју починише Дрина и Морава. Осим тога наредио је краљ, да се из државних средстава даде 50.000 динара поплављенима.

опет преписивао је другима страну једну за пет суа.

Тако им је текао живот у беди и непрестану раду десет година.

Након десет година исплатили су цео дуг са свима каматама.

За то време Ласеовица се већ подоста постарила. Од оне некада нежне и сувише господске женице начинила се од грубих кухинских и других послова јака, снажна коштата жена. И понашање јој је постало оштро и грубо Ишла је великим корацима брзо и неотесано, руке јој постале црвене и грубе глас јој дошао оштар и дубок. Али ипак по више пута, када би јој муж у писарници био, замислила би се она седећи крај прозора и сећала се потанко на давну прошлу ноћ ону, на забаву, која јој је тако мила и пријатна била, али која јој је и највећег јада и горчине причинила.

Како би можда друкчији живот њен био, да тога несретног ланца не беше? Ко зна? Ко зна? Како је ништаван, промењив живот овај! Како не треба много, па да човек срећан, а богме и несретан постане!

*

Једног вечера, као и обично, шетала је по Јелисејским Пољима. Наједном угледа неку женску са дететом. Беше то Форстијерновица. Још је увек била млада, лепа и допадљива.

Ласеовица се борила. Да-ли да је ослови? А зашто не? Сада, када је све исплаћено, може јој рећи читаву ствар. Па зашто и да јој не рече? Приступила је Форстијерновици:

Добар дан, Жането.

Госпођа је није познала и јако се зачудила толикој смелости једне обичне грађанке.

— Опростите .. рекла је збуњено. Не знам... Но ви се варате...

— О, никако. Ја сам Матилда.

Форстијерновица је узвикнула од изненађења.

— Ох, моја сирота Матилдо, ала си се јако променила!

— Заиста и јесам, али сам и тешке дане проживела, од како смо се последњи пут виделе... Много беде и невоље претурила сам ја преко своје главе... и то све због тебе!

— Како? Због мене?

— Да-ли се опомињеш још оног дијамантског ланца, који си ми позајмила, када сам на забаву код министра ишла?

— Како да не! Па?

— Но, па ја сам твој ланац онда изгубила.

— Како? па ти си ми га натраг вратила.

— Јест, али други. И од тога доба, ево за десет година ми исплаћујемо вредност његову. Преставићеш себи, како нам је то врло тешко падало, пошто смо ми сироти. Али сада је и томе већ крај и ја му необично благодарим.

Форстијеровица је застала.

— Ти си дакле дијамантски ланац на место мога купила?

— Да. Је-ли да ниси ни приметила? Та био је таки исти, као и твој.

И рекавши то наивно се осмехнула.

Ферстијерновица дубоко узбуђена ухватила је за руку:

— О, сирота Матилдо моја! А знаш-ли, да је онај мој вратни накит лажан био? Једва ако је и пет стотина франака вредио!...

Мол. **Жарко Радонић.**

Новости са стране.

— **Будућност Нијагарина водопада.** Одавно су покушавали учени људи, да ону неизмерну снагу, што лежи у Нијагарину водопаду, употребе за индустријске цели. Електротехничари разних народности трудили се, да водопад употребе за кретање велике динамомашине, из које би се електрична снага пренела даље, али оно, што није пошло за руком другима, пошло је за руком генијалном Србину, сину наше кршне Лике, Николи Тесли. Његовом генију има се захвалити, што је на радост целе Америке и образованог света 4. (16.) о. м. електрична струја спроведена из моћних валова Нијагаринх у град Бефало. Велико дело, које је отпочето још пре неколико година, сад је бар делимице извршено, и кроз кратко време ће се годишње милијони коњских снага црпети из хучног водопада и моћи употребити на индустријске цели. Бројке бефалског строја говоре јасније од свих одушевљених славопоја. Вода улази с висине од 175 стопа у једну турбину, која тера усправно челично вретено, 22 палца у просеку, брзином од 250 обрта у минуту. Кретањем тога вретена ради динамомашина, која даје 5000 електричких коњских снага уз напон од 2200 Волтиних елемената. Три такова велика генератора дају скупа 15.000 коњских снага, које се употребљавају у много разних творница и снабдевају вазда приватних кућа и гостионица светлошћу и топлотом. Како се ту електрична снага мора на велике даљине пренашати танким жицама, то она мора баш као и течност, која би се имала терати кроз танке цеви, стојати под јаким електричким притиском, т. ј. под притиском од 2200 Волтиних. У Бефалу се та силна струја мења на 400 Волтиних и као такова се одводи директно свом определењу. Највише употребљава ове снаге „Buffalo Street Railway Company“ (Друштво за уличну железницу у Бефалу), а и многи фабриканти једва чекају, да је уведу у своје фабрике.

Може се рећи, да ће за кратко време око Нијагаре ићи саме фабрике, које ће радити помоћу преноса снаге из Нијагариног пада. Па како ће та нова фабричка варош да се разликује од наших досадањих фабричких средишта! Нема дима, ни ватре, неће бити оних „варошких чибука,“ који трују атмосферу толиких вароши; све ће то да замени електрична снага, која немо и невидљиво врши свој титански посао!

— **Смак света.** Кад се навршило хиљаду година од Христова рођења, крштени свет, постећи и молећи се, спремао се да пропадне свет. Црна пророштва пролазила су Европом и људи су чеки да затруби страшна труба, која ће да наговести судни дан. Од то доба појављивали су се више пута гласови о скором смаку света, чак се томе и дан одређивао, те се људи настраховаше. Али и данас такве глупости појављују се, и то у високо изображеној Немачкој, где само у свеучилиштима има до 30.000 ђака. На неки чудан начин раширило се у Немачкој веровање, да ће бити смак света 1899. године. И ово веровање није распрострто само у простом народу, него и у такозваним вишим круговима. Колико је страх од пропасти света обузео у Немачкој духове, види се отуда, што је главом директор берлинске звездарнице, учени Вилхелм Ферстер, налазио за потребно да тај разнесени глас службено побије, означујући га, да нема никаква основа. Ово побијање изишло је у службеном листу немачке царевине, у „Рајхсанцајгеру“. И тако ваља ће се умирити духови у Немачкој. Неће дакле бити смака света, а буде-ли и за њега дошао рок, шат га објави немачки „Рајхсанцајгер“ благовремено.

— **Нов топ.** Пуковник Престинари, заповедник румунског 2. артиљеријског пука, показао је румунском краљу Карлу нов топ са калибром од 68 милиметара, који је пуковник конструисао, а чија је снага и брзина у пуцању већа од снаге у досадашњих топова. Пуковник ће дати начинити модел тог новог топа, који ће се потом опробати.

— **Др. Арпад Коротнаји (Крик).** О овом елегантном крадљивцу, који је покрао удову Пачуовицу у Будимпешти, јављају пештанске новине, да га терете још 14 крађа. У кавани је једном ђаку украо 40 фор., на другом месту опет прстен с дијамантом и т. д. На тог господског крадљивца нико није сумњао, него су невини људи за њега страдали. И таки човек је могао бити члан најодличнијих касина и друштава!

— **Плате певача.** Како један лондонски лист јавља, зимус ће у тамошњем једном театру певати госпођа Мелба и сваки пут, кад буде певала, добиће по 6250 франака. Лане је она у Новом Јорку добијала по 7750 фран., кад је год певала. У Новом Јорку плаћали су певачу Жану де-Реске за свако певање по 6250 фран. а госпођи Нордској по 7500 франака Зато европски певачи тако радо и иду у Америку, где им се много већа плата даје. Тако на прилику примао је Жан де Реске у париској опери до 1881. године по 7000 франака месечно, а његов брат Едвард 6250 фран. Највише плате има Лавал, који месечно прима по 12,500 фран. Плансон је имао на годину 27,500 фран., а Морел (Maurel) у Opéra Comique има месечно по 10 000 франака.

— **Месечева топлота.** Учени Енглез Бојс потрудио се да докучи, да ли има у месецу топлоте. Овим питањем занимао се и славни Тихдел, али није могао да одговори на њ'. Бојс је одговорио. Од сољиних (кварц) жица он је начинио топломер, који је у највећем степену био осетљив тако да је показивао и топлоту једне свеће у даљини од енглеске миље. Овај апарат изложио је месецу и утврдио је да месец пушта толику топлоту, колику је, има свећа у даљини од 17 стопа. На тај начин биће на месецу поштена зима.

— **Мења жене.** Чудну ствар јављају испреко мора из Америке. Пре неколико година иселио се из Чешке неки Новак и у Кливленду, у држави Охају, ожени се девојком Немицом. Али брзо изгуби вољу на жену, растави се с њом (што у Америци лако иде) и ожени се поново другом. Овај непостојани пан-Чех изгуби вољу и на другу жену, јер се међу тим наново био заљубио у своју прву жену. Растави се дакле с другом женом и поново се ожени првом женом. Пошто живише тако годину дана, наш пан-Новак дође до уверења, да је ипак друга његова жена била боља од прве и тако се и опет разведе с првом женом и ожени се поново другом. Пан-Новак адвокат је тамо још је у најбољим годинама и нико не би могао казати, колико ће пута још да се разводи и жени. Па да човек не каже, да је човеку судбина жена!

НОВИЈЕ.

Београд, 12. новембра. Радикали у Смедереву су на челу с бившим радикалним министром правде, Пером Максимовићем, основали засебну фракцију под именом „независни радикали“.

Цетиње, 12. новембра, Штета, коју је поплава начинила у Црној Гори, процењена је на два милијона фор. Влада ће пострадалима притећи у помоћ спуштањем порезе и давањем зајмова без интереса.

Удине, 12. новембра. Српски краљ Александар, на свом путу у Рим, стигао је у Понтебу, и примљен је с војничким почастима.

Париз, 12. новембра. Министар иностраних дела Аното известио је данас у министарском савету, да Турска већ почиње спровађати административне реформе у покрајинама.

ТЕЛЕГРАМИ

уредништву „Браника.“

Будимпешта, 13. новембра. Њ. В. краљ стигао је овамо јутрос у 5 с. 40 м. На станици су га дочекали главни управитељ железница Лудвиг, главни капетан Руднаји, вел. жупан Беницки, које је краљ ословио. Пре подне у 9 сах. примио је краљ министра-председника у аудијенцији.

Будимпешта, 13. новембра. Заступничка кућа држала је данас у 10 сах. пре подне своју прву седницу. Много света радознало је гледало нове посланике. У ½ 10 већ беху и кулоари пуни посланика, и ту се нови посланици представили. Поједине странке су поздравиле своје вође, кад су ови ушли у саборницу; на галерији беше много нарочито женске публике. Услед резултата последњих избора морао се променити ред за места посланика. Владина странка је заузела целу десну страну, центрум па се протеже све до последњих левих клупа. Апонијева странка остаје на старом месту, али једва је напунила половину клупа; напротив Кошутова фракција заузела је и пређашња места Угронове фракције, чијих оно мало чланова седе раштркани. Иза Кошутоваца седе посланици пучке странке. Кад је у ¼ 11 зазвонило звонце и посланици се искупили, онда се тек видело, да се физиономија заст. куће јако променила.

Будимпешта, 13. новембра. У данашњој седници заст. куће били су сви министри присутни. Квестор пређашњег сабора, Бела Чавоши, поздравља заступнике, па онда на његов позив као председник по старешинству заузима председничко место Александар Јаничари, и у кратком говору спомиње милениум, изражава верност заст. куће према краљу и поздраваља посланике. Перовође су нај-

млађи посланици; перовођа Белди чита допис Банфијев у погледу свечаног отварања сабора. — Бела Комјати изјављује у име своје странке, да она не може доћи на то свечано отварање у Будиму, јер краљ по закону има обавити отварање сабора у саборници, и што се за време отварања на краљевском дворцу вије црно-жута застава. Говорникова странка гаји најдубље страхопоштовање према круни, али погрешке терете рђаве саветнике. — Министар-председник Банфи изјављује, да ти приговори нису оправдани и да закон не наређује, да краљ мора доћи у сабор; Његово Величанство окружују само угарски високодостојници (Један глас: а генерал-ађутант?). И за то достојанство зна закон и што генерал-ађутант долази на отварање угарског сабора, сасвим је по закону. Са двора се вије мађарска и хрватска тробојница, а и застава владалачке куће. — После реплике Комјатијеве председник проглаcи, да ће друга седница бити прексутра.

Будимпешта, 13. новембра. Горњи дом се данас у подне састао. Могната је мало дошло. Квестор гроф Стеван Сапари поздравља присутне и позива председника по старешинству. да председава. Гроф Фрања Зичи заузима председничко место, поздравља присутне и позива четири најмлађа члана, да буду перовође. Само је прочитан допис министра-председника ради свечаног отварања сабора, па је председник закључио седницу.

Будимпешта, 13. новембра. Краљ је у подне отпутовао у Геделе, одакле се враћа до вече,

Трговина.

Нови Сад, 13. новембра 1896.

Извештај семенарске радње Војина Јовановића у Новом Саду.

Довоз ране на нашу пијацу је одвећ слаб, услед хрђавог времена. Цене се не мењају. Расположење за куп је много попустило.

Цене су биле ове:

Шеница прва роба 7 ф. 40—50 нов., средња 7 ф. 10—20 нов. Наполица 6 ф. 60—70 нов. Кукуруз нов у клипови 1 ф. 90—2 ф., окрњен 2 ф. 70 нов. Стари окрњен 3 ф. 70 нов. Чинквантин је за 20 нов. скупљи. Зоб 5 ф. — 5 ф. 20 нов. према каквоћи. Јечам 3 ф. 60—70 нов. Пасуљ бели 6 ф. 70—80 нов. Жути 5 ф. 40—50 нов. Проја 3 ф. 50—70 нов. Кудељно семе 5 ф. Све од 100 кила.

—

Течај вредности новаца на берзи у Будим-Пешти

13. новембра 1896.

Ц. кр. дукати (нови)	5 ф. 68 н.
„ „ „ (стари)	5 ф. 68 н.
Дукати од 20 франака	9 ф. 53 н.

Позив.

Угарски земаљски закон од 1891. год XV. з. ч. наређује, да су све општине, којих непосредна плата износи 15.000 фрти односно и мање, дужне подићи забавишта, уточишта, летња сиротишта и т д за децу од 3—6 година.

Овострани српски народ са неповерењем узео је на знање ово законско наређење, називајући у њему нов нападај на народност нашу и тежњу земаљске владе, да још у маленој деци помоћу забавишта угуши народни дух, односно да развије у њима чуства, која су позвана да у клици утамане развијање народне свести у добу домаћега васпитања.

Но земаљска влада не даде се помести у извршењу свога замишљаја. У многим местима подигла је о свом трошку забавишта, у другима помоћу свога званичног ауторитета побудила је општинска заступства, да заведу такозвана комунална забавишта, где је, разуме се, свугде наставни језик мађарски.

Овај енергични поступак земаљске владе побудио је већ и до сада многу свесну српску општину, да се састара, како би се по невољи сачувала од опасне бујице, која прети у погледу очувања народности, ако се благовремено не побрине око подизања својих вероисповедних забавишта. Јер је скупа цена по коју држава диже о своме трошку немађарима забавишта, а диже их врло радо особито у оним општинама, где су заступљене народности.

Но подизањем срп. вероисповедних забавишта још није отклоњена сва опасност, а која се у главноме састоји у каквоћи васпитнога градива. Шта вреди, ако је забавиља душом и срцем Српкиња, ако се у забавишту искључиво српски говори, када се у васпитном градиву огледа дух другога којега народа. Ако нису дечије молитвице, приче. скаске, песмице по садржини и мелодији, игре. песмице за декламовање, пословна занимања и т. д. српска: то неће ни она деца бити Срби, којима још у раном детињству омиле стране (не у српском духу састављене) песмице, игре, приче и т. д. Јер као што су „народне песме“, „јуначке игре“, „села и прела“ саставни део народна обележја одраслих Срба, тако су дечије игре, песмице, дечије приповетке, загонетке и разне друге забаве народно обележје Српчади. Мађарче радо слуша приче и на изуст учи песмицу краснословку о витештву хусара а у Српчета се пак зажаре обрашчићи и засветле очи, када чује о Старини Новаку и о другим старим хајдуцима — поборницима крста часна и слободе златне. Што је занимљиво као игра за дете једне народности, често пута је несносно и одвратно за дете друге народности ... али шта све није кадро да учини систематско васпитање! У нашим срп. вероисп. забавиштима указује се све то жалосније стање услед оскудице у српском васпитном градиву. Велика је невоља, што нам се сада забавиље искључиво васпитају у државним (мађарским) забавиљиштима, но још веће је зло, што наше — мађарски васпитање — српске забавиље немају никаква избора у погледу згодних српских дечијих игара, прича и песмица, које би се могле употребити при очигледној настави, које би се певале и декламовале. а никако немају српску грађу за пословно занимање, као што је грађење разних облика (ствари) од артије, сувога лишћа, кукурузовине, љуштике, чутака, од разних љусака и кора, конаца и т. д

Да би се овој невољи доскочило, потписани обраћа се молбом на све родољубе, да га, у интересу очувања млађанога нам нараштаја, потпомогну, како би скупио, те на јавност изнети могао (отштампао): српске народне дечије молитвице, игре, песмице (за декламовање и певање), приче приповетке, скаске, загонетке и пословна занимања.

Уједно се родољубиви скупљачи умољавају, да тачно бележе:

1.) Своје име и презиме и место (округ, државу). где су скупили послате умотворине.

2.) Име, наслов, игре, песме и т д

3.) Колико деце учествују и како се обавља дотична игра (да-ли у колу, седећи или стојећи), пословни рад, и т д. Именовање помоћних средстава (градива) и тумачење израза (провинцијалних).

4.) Поред песмице за певање, ако је иоле могуће, нотама исписану арију.

Дакле у име Божије латимо се по народ корисна посла, не жалећи оно мало труда око скупљања, и трошка око пошиљања. Што је тешко једноме, многима је лакше по оној народној изреци: „Благословене многе ручице.“

Пошиљке ваља упутити на адресу: Milan Stojšić, Professor. Zombor (Bačka) — Ugarska.

У Сомбору, 10. новембра, 1896. године.

Милан Стојшић,
проф. педагогије на срп. учит. школи сомборској.

---

†

Тужним срцем јављамо свима сродницима, пријатељима и познаницима, да нам се наша непрежаљена супруга и тетка

Александра Каћанска
рођ. Ковачић, пароховица

после дугог и тешког боловања данас 12. (24.) нов. у 11 сати пре подне у својој 51-ој години у вечност преселила.

Тело незаборављене нам покојнице опојаће се у четвртак 14 (26.) новембра у светој цркви овдашњој а затим ће се у породичну костурницу предати матери земљи.

Вечан јој спомен!

У Кулпину, 12. (24.) нов. 1896.

Супруг
Љубомир Каћански,
парох
и остали сродници.

436 1—1

---

435 1—1

†

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Приликом изненадне, неочекиване смрти мога мила, добра и незаборављена мужа

ЈУСТИНА КОЊОВИЋА

примила сам у тако великом броју писмених и брзојавних израза саучешћа, да ми није могуће сваком посепце захвалити, па с тога овим путем изричем своју најтоплију благодарност свима, који ми својим топлим сауч шћем хтедоше преголему тугу и бол за ненакнадним губитком да ублаже.

Нарочито нека је хвала најпречаснијем господину Љубомиру Купусаревићу, протопрезвитеру и пречасном парохијалном свештенству сомборском, пречасном господину Милисаву Поповићу, свештенику старо-станарском, који су драга ми и никад непрежаљена покојника на најсвечанији начин опојали и до вечне му куће спровели; нека је особита хвала господину професору Мити Калићу, који се од мила покојника у дирљивом говору опростио. Нека је хвала славној управи српске учитељске, више девојачке школе. и управи српских основних школа, што са питомцима и питомицама дотичних завода испратише до хладнога гроба мога мила друга; хвала нека је славном певачком збору српске учитељске школе који је како при опелу, тако и при целом спроводу из почасти пајао; хвала нека је славним одборима сомборске српске православне црквене општине и сомборске српске читаонице, као и славном магистрату сл. кр. града Сомбора, који корпоративно саучешће своје изразише, односно самртни одар предрага ми покојника, као бившег председника читаоничког, венцем украсише. Хвала свима поштованим особама, које су мене и моју децу том тужном приликом посетиле и искрено тешиле у неизмерном јаду нашем. Хвала нека је управи сомборске штедионице, која је одајући, последњу почаст милом ми покојнику, корпоративно на спроводу учествовала. Хвала свима поштованим суграђанима, који добра ми мужа до гроба отпратише.

Хвала нека је велика славном саборском одбору, који је своју жалост изводом записника изразио.

Хвала им, свима им вечита хвала.

У Сомбору, 12. (24.) нов , 1896. г.

У име ожалошћене породице
Милева Коњовић рођ. Бирвалски.

Огласи.

Изванредни сватовски и за сваку прилику поклона

има

код

Крауз Шаму

златара и сајџије,
шпециалитетна радња у кина-сребру еспапу.

Нови Сад, Франц Јосифова (главна) улица бр. 3. у Лакићевој кући.

ВЕЛИКО СТОВАРИШТЕ **драгог камења, злата и сребрног еспапа златни и сребрни џепни** као и **за зид** и са шеталицом **САТОВА**

БОГАТО СТОВАРИШТЕ **најбољег од кина сребра** еспапа, како у **прибору за јело**, исто тако и у луксузним стварима.

Моји ножеви, виљушке кашике и остало остају увек **бели, за чега гарантујем.**

СТОВАРИШТЕ ОПТИЧКОГ ЕСПАПА.

Све оправке. што у ову струку спадају, обављају се **савесно** и **јефтино.**

Сатови са 1 годином гаранције. 420 3—10

Јављам уједно, да је **златарска радионица** мога шогора Филипа Шосбергера, код мене.

ПРВА ПАНЧЕВАЧКА ЗАЈЕДНИЦА ЗА ВАЋЕВИНУ КАО ЗАДРУГА У ПАНЧЕВУ

прима и укамаћује

НОВЧАНЕ ЗУЛОГЕ

на штедњу и приход

са годишњим отказом по 5%

са уставом прописаним отказом по 4%

чисто, без одбитка државне пристојбе.

ПАНЧЕВО, 10. јуна 1896. године.

265 10—10

Препоручује и шаље на захтјев

свој илустровани цијеник сљедеће робе:

Петар Николић

Загреб

Илица број 7.

I. кат.

РОБА ЈЕ БИРАНА ПРВЕ И НАЈБОЉЕ ВРСТЕ

УЗ ГАРАНЦИЈУ!

цијена умјерена и стална.

роба се даје за готов новац

и мјесечну одплату.

Цијенике и прорачуне шаље бадава и франко

ПОКУЋСТВА:
(Möbel)

дрвеног, гвоздењог и тапетираног. Фотела, столица и канабета.

ЈЕДАЛА

од кина сребра, које је правим сребром посребрено.

СЛИКА

српски — народни и историјски. Светих икона, кандила, крстова и цјеливаћих икона за цркву.

ОГЛЕДАЛА

у позлаћеним и дрвеним оквирима.

САТОВА

за зид и будилника,

Џепни сатова:

златни, сребрни и од туле за господу и госпође

Златни и сребрни ланаца за господу и госпође.

Колица за дјецу.

ШИВАЋИ СТРОЈЕВА

систем Сингер, Хове, Велер и Вилсон и најновије са округлим чунком (Ringschiff).

394 46—52

ПЕТАР НИКОЛИЋ, ЗАГРЕБ.

Власник и издавач: Друштво Правника. Одговорни уредник Никола Јоксимовић. Штампарија Браће М. Поповића у Новом Саду.

Прилог „Бранику“.

ПРОРАЧУН

СРПСКЕ ВЕЛИКЕ ГИМНАЗИЈЕ

У НОВОМЕ САДУ

за годину 1897.

Штампано по наредби В. сл. Патроната од 15. (27.) октобра 1896.

бр. П. $\frac{107.\ 66.\ 108.}{120.}$ ex 1896.

У НОВОМЕ САДУ.

Штампарија српске књижаре Браће М. Поповића

1896.

А. Потреба	Редовна плата		Квинквенали		Станарина	
	фор.	нов.	фор.	нов.	фор.	нов.
I. **Плате.** Управитељу и професорима	16708	—	4900	—	2766	67
Послужитељу	350	—				
Плате укупно					24724	67
II. **Паушал.** Професорима			32	50		
Управитељу			75	—		
Патронатском бележнику			60	—	167	50
III. **Награда.** Гимназијском фишкалу			105	—		
Патронатском бележнику			200	—		
Патронатскэм писару			120	—		
Перовођи старатељства			60	—		
Центр. кред. заводу за вођење текућих послова			400	—	885	—
IV. **Милостиња.** Удовици професора И.					175	—
V. **Порез.** За зграду бр. 1420.			113	97		
„ „ „ 1880/81.			449	19		
„ „ „ 1430.			270	57	833	73
VI. **Еквиваленат** на гимназијске непокретности . .					36	62
VII. **Осигурање против ватре.** За зграду бр. 1880/81.			11	36		
„ „ „ 1420.			4	53		
„ „ „ 1430.			6	21	22	10
VIII. **Трошкови за одржавање зграда.** Приход од гимназијских кућа	4104	–				
По одбитку пореза	833	73				
10% од чистог прихода	3270	27	327	03		
За чишћење димњака			60	—	387	03
IX. **Реквизите** за одржавање чистоће					50	—
X. **Ануитетна свота,** за амортизацију своте, која је потрошена на адаптацију зграде бр. 1420. од прихода			750	—		
По одбитку годишњег пореза	113	97				
По одбитку камате на остатак од фор. 2814·45	112	58	226	55	523	45
XI. **Ануитетна свота,** за амортизацију своте, која је потрошена на адаптацију зграде бр. 1430. од прихода			1260	—		
По одбитку годишњег пореза	270	57				
По одбитку камата на остатак од фор. 3390·85	135	63	406	20	853	80
XII. **Непредвиђени трошкови**					500	—
Укупна потреба					29158	90

Б. Покриће	фор.	нов.	фор.	нов.	фор.	нов.
а) КАМАТЕ.						
Од хипотекарних зајмова, по гласу главне књиге . .	62500	80				
од ових дубијозни*) неплаћају камате . . .	22881	80	39619	—		
По 8% камате плаћају	8384	—	670	72		
По 7% камате плаћају	31235	—	2186	45	2857	17
Од улога на штедњу по гласу главне књиге по $4^1/_2$%			22095	79	994	27
Од папира од вредности						
од деоница новосадске штедионице			20	—		
од 2% срб. државне срећке			—	80	20	80
					3872	24
Одбијају се камате, које су у години 1895. плаћене Централном кредитном заводу, који је предујмио фор. 8329·67					453	04
					3419	20
б) СТАНАРИНА.						
У кући бр. 1880/81.			2094	—		
„ „ „ 1430.			1260	—		
„ „ „ 1420.			750	—	4104	—
в) ШКОЛАРИНА.						
За годину 1896/97. отприлике					3400	—
Укупно покриће					10923	20

*) Дубијозни „зајмови“ — то су управо разни из старијих времена обећани прилози на фонд гимназијски. Гимназијски је фишкал упућен, да испита ова дубијоза и по томе поднесе В. сл. Патронату сходан предлог.

Рекапитулација.

А. Потреба . . . . фор. 29158·90
Б. Покриће . . . фор. 10923·20

Недостатак фор. 18235·70, који се по §. 92. III. одс. прев. кр. рескрипта од 10. авг. 1868. има подмирити из клирикалног школског фонда у Срем. Карловцима.

У Новоме Саду, 4. новембра 1896.

СТАРАТЕЉСТВО
СРПСКЕ ВЕЛИКЕ ГИМНАЗИЈЕ.